

Sikkerhetsdatablad
iflg. forordning (EF) n. 1907/2006, artikkel 31

Trykkdato: 08.01.2013

revidert den: 08.01.2013

1: Identifikasjon av kjemikaliet og ansvarlig firma

- **1.1 Produktidentifikator**
- **Handelsnavn:** ULTEM® Support
- **1.2 Relevante, identifiserte anvendelser av stoffet eller stoffblandingen, samt anvendelser som frarådes**
- **Bruk av stoffet/ tilberedning** Support Filament for Stratasys®, Inc. FDM™ Modeler
- **1.3 Enkeltopplysninger om foretaket som leverer sikkerhetsdatabladet**
- **Produsent/leverandør:**
Stratasys, Inc. Tel +1 952 937 3000
7665 Commerce Way Fax +1 952 937 0070
Eden Prairie, MN 55344
USA

In Europe:

- C.S.B. GmbH Tel.: +49-2151-6520860
Parkstraße 29 Fax: +49-2151-6520869
D-47829 Krefeld E-Mail: info@csb-online.de
Germany
- **E-postadresse for den kompetente personen, som er ansvarlig for sikkerhetsdatabladet** sdb@csb-online.de
- **Avdeling for nærmere informasjon:** Avdeling produksikkerhet
- **1.4 Nødnummer:** Se ovenfor eller neste giftinformasjonssentrale

2: Viktigste faremomenter

- **2.1 Klassifisering av stoff eller stoffblanding**
- **Klassifisering iht. europeisk direktiv 67/548/EEC eller 1999/45/EC bortfaller**
- **Klassifiseringssystem:**
Produktet må ikke merkes ifølge beregningsprosedyren fastlagt i "EFs almenne direktiv for klassifisering av tilberedninger" - siste gyldige versjon.
- **2.2 Etikettelementer**
- **Merking i.h.t. E0S-direktiver:**
Produktet er ikke merkningspliktig på bakgrunn av beregningsmetoden iflg. "EF's generelle klassifiseringsretningslinje for tilberedninger" i siste gyldige utgave.
De sikkerhetstiltak som er vanlige i omgang med kjemikalier skal overholdes.
- **2.3 Andre farer**
- **Resultater av PBT- og vPvB-vurdering**
- **PBT:** Ikke brukbar.
- **vPvB:** Ikke brukbar.

3: Stoffblandingers sammensetning og stoffenes klassifisering

- **3.2 Kjemisk karakterisering: Blandinger**
- **Beskrivelse:** Preparation

- **Farlige innholdsstoffer:**

CAS: 13463-67-7 EINECS: 236-675-5	titan(IV)oksid		≤ 4%
CAS: 1333-86-4 EINECS: 215-609-9	carbon black (lampesot)	☠ Self-heat. 1, H251	≤ 1%

- **Andre ingredienser:**

25154-01-2	polysulfon		≥95-≤99%
------------	------------	--	----------

(fortsett på side 2)

NO

Handelsnavn: ULTEM® Support

(fortsatt fra side 1)

· **Ytterligere informasjon:** Teksten til de fareangivelsene som er inkludert her, kan konsulteres i kapittel 16.

4: Førstehjelpstiltak

- **4.1 Beskrivelse av førstehjelpstiltak**
- **Generelle informasjon:** Klær som er tilsølt med produktet må fjernes.
- **etter innånding:**
Frisklufttilførsel, ved besvær oppsøkes lege.
Etter innånding av nedbryningsprodukter bringes den skadde til frisk luft og holdes i ro. Tilkall legehjelp.
- **etter hudkontakt:**
Vask godt med vann og sepe.
Etter kontakt med det smeltede produktet må det avkjøles hurtig med kaldt vann.
Stivnet produkt må ikke trekkes av huden.
Tilkall lege straks.
- **etter øyekontakt:**
Skyll øynene med åpne øyenlokk i flere minutter under rennende vann. Ved fortsatt besvær tilkall lege.
Fjern evt. kontaktlinser såfremt dette er lett mulig. Fortsett skyllingen.
- **etter svelging:**
Skyll munnen og drikk rikelig med vann.
Ved fortsatt besvær må lege konsulteres.
- **4.2 De viktigste symptomer og effekter, både akutt og forsinket**
Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **4.3 Indikasjon på omgående medisinsk hjelp eller påkrevet spesialbehandling**
Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.

5: Tiltak ved brannslukning

- **5.1 Slokkemiddel**
- **Egnede slukningsmidler:**
CO₂ slukningspulver eller vann i spredt stråle. Større branner bekjempes med vann i spredt stråle eller med skum som er motstandsdyktig mot alkohol.
- **Av sikkerhetsgrunner ikke egnede slukningsmidler:** Vann i full stråle.
- **5.2 Spesielle farer som oppstår pga. substanser eller blandinger**
Kullmonoksyd (CO) og kulldioksyd (CO₂)
Svoveloksyder (SO_x)
Kullvannstoffer
Smoke
Under visse brannvilkår kan spor av andre giftige stoffer ikke utelukkes.
- **5.3 Informasjon vedr. brannbekjempelse**
- **Spesielt verneutstyr:** Bær åndedrettsbeskyttelse egnet for omgivelsesluften.
- **Ytterligere informasjon:**
Utbrente rester og kontaminert slukningsvann må bortskaffes i.h.t. myndighetenes forskrifter.

6: Tiltak ved utilsiktet utslipp

- **6.1 Personlige vernetiltak, verneutstyr og prosedyrer ved nødsituasjoner**
Sørg for tilstrekkelig ventilasjon.
Unngå støvdannelse.
Bruk av åpen ild forbudt.
Unngå innånding av støv
Unngå kontakt med huden og øynene
- **6.2 Miljøverntiltak:** La ikke produktet komme ned i kloakk/overflatevann/grunnvann.
- **6.3 Metoder og materiale for oppsamling og opprensing:**
Sørg for tilstrekkelig ventilasjon.

(fortsatt på side 3)

NO

Sikkerhetsdatablad
iflg. forordning (EF) n. 1907/2006, artikkel 31

Trykkdato: 08.01.2013

revidert den: 08.01.2013

Handelsnavn: ULTEM® Support

(fortsatt fra side 2)

*Ta opp mekanisk.**Fyll produktet i beholdere som er egnet for recycling eller bortskaffelse.**Oppsamlet materiale bortskaffes forskriftsmessig.***· 6.4 Henvisning til andre avsnitt***Informasjoner om sikker håndtering, se kapittel 7.**Informasjoner om personlig beskyttelsesutstyr, se kapittel 8.**Informasjoner om bortskaffelse/deponering, se kapittel 13.***7: Håndtering og oppbevaring****· 7.1 Forholdsregler for sikker håndtering***Sørg for god ventilasjon/avsugning på arbeidsplassen.**Unngå støvdannelse.**Støvdannelse som ikke kan unngås, må tas opp regelmessig.**Støv må ikke innåndes.**Unngå lengre/gjentatt hudkontakt.**Unngå kontakt med øynene**Grenseverdier for arbeidsplass må overholdes.***· Henvisninger om brann- og eksplosjonsvern:***Gjør tiltak mot elektrostatisk oppladning.**Bruk av åpen ild forbudt - røyking forbudt.***· 7.2 Villkår for sikker lagring, inkl. eventuelle inkompatibiliteter****· Lagring:****· Krav til lagerrom og beholdere:** Myndighetenes forskrifter for vannvern skal overholdes.**· Informasjoner om felles lagring:** ikke nødvendig**· Ytterligere informasjoner om lagervilkårene:***Lagres kjølig og tørt i godt tillukkede beholdere.**Beholderne oppbevares på et godt ventilert sted.***· 7.3 Spesiell sluttbruk** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.**8: Eksponeringskontroll og personlig verneutstyr****· Ytterligere informasjoner om utforming av tekniske anlegg:** Ingen ytterligere informasjoner, se punkt 7.**· 8.1 Kontrollparametere****· Komponenter med grenseverdier for arbeidsplass som må overholdes:***Følg alle arbeidsplass grenser for støv.***13463-67-7 titan(IV)oksid**AG (N) | 5 mg/m³**1333-86-4 carbon black (lampesot)**AG (N) | 3,5 mg/m³**· Ytterligere informasjoner:** Basis: listene som var gyldige ved oppstillingen.**· 8.2 Begrensning og kontroll av eksponering****· Personlig verneutstyr:****· Generelle verne- og hygienetiltak:***Holdes adskilt fra næringsmidler, drikkevarer og førstoffer.**Ikke spis, drikk, røyk eller snus inn under arbeidet.**Unngå innånding av støv**Unngå lengre og intensiv hudkontakt.**Unngå berøring med øynene.**Vask hendene før arbeidspauser og ved arbeidets slutt.***· Åndedrettsvern:***Ved sikker overholdning av arbeidsplassgrenseverdier ingen særlige tiltak nødvendig.*

(fortsatt på side 4)

NO

Sikkerhetsdatablad
iflg. forordning (EF) n. 1907/2006, artikkel 31

Trykkdato: 08.01.2013

Utgave 1

revidert den: 08.01.2013

Handelsnavn: ULTEM® Support

(fortsatt fra side 3)

*Benytt åndedrettsvern i fall av støvdannelse.***· Håndvern:***Beskyttelseshansker**Ved handtering av det hete/smeltede produktet varmebeskyttelseshansker.**For å unngå hudproblemer må man redusere bruk av hansker til det høyst nødvendige.**Før man bruker hansken på ny, må man teste om den er tett.**Hanskematerialet må være ugjennomtrengelig og bestandig overfor produktet /stoffet /blandingen.**På grunn av manglende tester kan det ikke gis noen anbefaling om hanskemateriale for produktet / tilberedningsprosessen/kjemikalieblanding.**Hanskematerialet velges under hensyntagen til holdbarhetstid, gjennomtrengelighet og degradering.***· hanskemateriale***Valget av egnet hanske er ikke bare avhengig av materiale, men også av andre kvalitetskjenne tegn og er forskjellig fra produsent til produsent. Da produktet representerer en sammensetning av flere stoffer, kan holdbarheten av hanskematerialet ikke forhåndsberegnes, og denne må testes før bruk.***· gjennomtrengingstid for hanskemateriale***Den nøyaktige holdbarhetstiden må bringes på det rene hos hanskeprodusenten og overholdes.***· Øyevern:** Vernebrille**· Kroppsvern:***Ved handtering av det hete/smeltede produktet varmebeskyttelsesdrakt.**Kroppsbeskyttelse bør velges avhengig av bruksmåte og mulig påvirkning.***9: Fysiske og kjemiske egenskaper****· 9.1 Informasjon om grunnleggende fysiske og kjemiske egenskaper****· alminnelige opplysninger****· Utseende:****Form:** fast
Filament**Farge:** melkaktig hvit**· Lukt:** nesten uten lukt

uten lukt

· Luktterskel: ikke bestemt**· pH-verdi:** ikke anvendelig**· Tilstandsendring****Smeltepunkt/smelteområde:** > 190°C**Kokepunkt/kokeområde:** ikke bestemt**Mykningstemperatur/-område:** 190°C**· Flammepunkt:** ikke bestemt**· Antennelsestemperatur:** ikke bestemt**· Spaltningstemperatur:** ikke bestemt**· Selvantennelighet:** Produktet er ikke selvantennelig.**· Eksplosjonsfare:** Produktet er ikke eksplosjonsfarlig.**· Eksplosjonsgrenser:****nedre:** ikke bestemt**øvre** ikke bestemt**· brannfremmende egenskaper** ikke anvendelig**· Tetthet:** ikke bestemt**· Løslighet i / blandbarhet med****Vann:** uløslig

(fortsatt på side 5)

NO

Handelsnavn: ULTEM® Support

(fortsatt fra side 4)

- **Viskositet:**
- **dynamisk:** ikke anvendelig
- **kinematisk:** ikke anvendelig
- **9.2 Annen informasjon** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.

10: Stabilitet og reaktivitet

- **10.1 Reaktivitet**
- **10.2 Kjemisk stabilitet**
- **Termisk spaltning / vilkår som må unngås:**
Ingen spaltning ved formålsriktig lagring og håndtering.
Unngå støt, gnidning, varme, gnister, elektrostatisk oppladning.
For å unngå termisk spaltning - varm ikke for sterkt opp.
Temperaturer over 430°C
- **10.3 Mulighet for farlige reaksjoner**
Ved oppvarming utover spaltningpunktet består mulighet for frisetting av toksiske damper.
- **10.4 Forhold som bør unngås** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **10.5 Inkompatible materialer:** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **10.6 Farlige nedbrytningsprodukter:**
Kullmonoksyd
Kullvannstoffer
Svoveloksyder (SOx)

11: Opplysninger om helsefare

- **11.1 Informasjon om toksikologiske virkninger**
- **Akutt toksisitet:**
- **Primær irritasjonsvirkning:**
- **på huden:** Fare for mekaniske irritasjon med støvpartikler
- **på øyet:** Fare for mekaniske irritasjon med støvpartikler
- **Sensibilisering:** Ingen sensibiliserende virkning kjent
- **Ytterligere toksikologiske henvisninger:**
Produktet er ikke merkningspliktig på bakgrunn av beregningsmetoden iflg. EF's generelle klassifiseringsretningslinje for tilberedninger i siste gyldige utgave.
Ved sakkyndig omgang og formålsriktig bruk har produktet, etter våre erfaringer og etter de informasjonen som foreligger hos oss, ingen helseskadelige virkninger.

12: Miljøopplysninger

- **12.1 Giftighet**
- **Akvatisk toksisitet:** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **12.2 Persistens og nedbrytbarhet**
Ut fra de erfaringene som per i dag foreligger, er dette produktet inert og ikke nedbrytbart.
- **12.3 Bioakkumulasjonspotensial** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **12.4 Mobilitet i jord** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.
- **Ytterligere økologiske informasjonen:**
- **Generelle informasjonen:** Generelt ikke farlig for vann
- **12.5 Resultater av PBT- og vPvB-vurdering**
- **PBT:** Ikke brukbar.
- **vPvB:** Ikke brukbar.

(fortsatt på side 6)

NO

Sikkerhetsdatablad
iflg. forordning (EF) n. 1907/2006, artikkel 31

Trykkdato: 08.01.2013

revidert den: 08.01.2013

Handelsnavn: ULTEM® Support

(fortsatt fra side 5)

- **12.6 Andre skadelige virkninger** Ikke noe mer relevant informasjon tilgjengelig.

13: Fjerning av kjemikalieavfall

- **13.1 Metoder for avfallsbehandling**
- **Anbefaling:** Deponering i henhold til myndighetenes forskrifter.
- **Europeiske avfallslisten**
Innordningen til avfallskodenumrer i henhold til EAK må skje avhengig av bransjen og prosessen.
- **Ikke rengjort emballasje**
- **Anbefaling:** Deponering i henhold til myndighetenes forskrifter.

14: Opplysninger om transport

· 14.1 UN-nummer:
· ADR, ADN, IMDG, IATA	bortfaller
· 14.2 Korrekt UN-forsendelsesbetegnelse
· ADR, ADN, IMDG, IATA	bortfaller
· 14.3 transport fareklasser
· ADR, ADN, IMDG, IATA
· klasse	bortfaller
· 14.4 Emballasjegruppe:
· ADR, IMDG, IATA	bortfaller
· 14.6 Særskilte forholdsregler for bruker	Ikke brukbar.
· 14.7 Transport i bulk iht. anneks II til MARPOL 73/78 og til IBC-koden	Ikke brukbar.
· Transport/ytterligere informasjoner:	Ikke farlig gods iflg. ovenstående forordninger

15: Opplysninger om lover og forskrifter

- **15.1 Helse-, sikkerhets- og miljøforskrifter/lovgivning som gjelder spesielt for stoffet eller stoffblandingen**
- **Merking i.h.t. E0S-direktiver:**
Produktet er ikke merkningspliktig på bakgrunn av beregningsmetoden iflg. "EF's generelle klassifiseringsretningslinje for tilberedninger" i siste gyldige utgave.
De sikkerhetstiltak som er vanlige i omgang med kjemikalier skal overholdes.
- **Nasjonale forskrifter:**
- **Forordning om uhell:** Direktiv 96/82/EF finner ingen anvendelse.
- **Vannfareklasse:** Generelt ikke farlig for vann
- **15.2 Kjemisk sikkerhetsvurdering:** En kjemisk sikkerhetsvurdering er ikke utført.

16: Andre opplysninger av betydning for helse, miljø og sikkerhet

Opplysningene er basert på vårt kjennskap i dag. De utgjør dog ingen forsikring om produktets egenskaper og er ikke grunnlag for noe kontraktmessig rettsforhold.

- **Relevante satser**
Denne/disse R-sats(er) gjelder bare ingrediensen(er) og IKKE representerer stoffblandings klassifisering.
H251 Selvoppvarmende; kan antennes.

(fortsatt på side 7)

NO

Sikkerhetsdatablad
iflg. forordning (EF) n. 1907/2006, artikel 31

Trykkdato: 08.01.2013

revidert den: 08.01.2013

Handelsnavn: ULTEM® Support

(fortsatt fra side 6)

· Avdeling som utsteder datablad:

C.S.B. GmbH Phone: +49 - 2151 - 652086-0
Parkstraße 29 Fax: +49 - 2151 - 652086-9
D-47829 Krefeld
Germany

NO